

NÉMETH TIBOR

A gyarmatosítás örökségének lebontása a kanadai iskolákban

A kiengesztelődésen át a kultúraazonos oktatásig

<https://doi.org/10.71157/upsz.2026.05-06.01>

LÁTÓSZÖG

Kanadában 1880 és 1980 között százötven-ezer őslakos gyermeket küldtek otthonaiktól távol eső bentlakásos iskolákba azzal a céllal, hogy közösségeikből kiszakítsák, és a többségi társadalom értékei, hit- és szokásrendszere mentén újraszocializálják őket.¹

1991-ben a kanadai kormány szakértői bizottságot hozott létre azzal a megbízatással, hogy az országban élő őslakosok társadalmi és gazdasági helyzetét felmérje és bemutassa. A bizottság jelentése² rámutatott (1996): az indián bentlakásosiskola-politika öröksége – hogy a szexuális abúzus hétköznapi gyakorlat volt a legtöbb oktatási intézményben, hogy a növendékek családtagjaikkal való kapcsolattartását korlátozták,

anyanyelvük használatát tiltották, és hogy ősi kultúrájuktól igyekeztek őket elidegeníteni – az őslakosok szocioökonómiai státuszát továbbra is jelentősen befolyásolja. A korábbi iskolák fő célja ugyanis az őslakos gyermekek eredeti kultúrájának megsemmisítése volt, vagyis elpusztítani az indiánt a gyermekben.³

Mire az összes keresztény egyház bocsánatot kért mindezért (1998),⁴ addigra a mentálhigiénés szakemberek az őslakos gyermekek bentlakásos iskolai tapasztalatait már régóta a poszttraumás stressz kiváltó okaként értelmezték (1980).⁵ Később pedig, a hajdani diákok első pszichológiai vizsgálata (2003) alapján arra a vizsgálati

¹ Castellano, Marlene Brant (2006): *Final Report of the Aboriginal Healing Foundation. Volume I. A Healing Journey: Reclaiming Wellness*. 6. oldal. Letöltés: <https://www.ahf.ca/files/final-report-vol-1.pdf> (2026. 02. 26.).

² A bizottság az előirányzott nyolcmillió helyett ötvennyolcmillió dollárt költött a vizsgálatra, százötven kanadai tudóssal egyeztetett, kétszázhetven kutatót alkalmazott, kilencvenhat településen hetvenötezer oldalnyi vallomást vett föl és háromezer-négyszázötvenhat oldalban foglalta össze kutatásai eredményeit. Lásd: O'Malley, Vincent (2000): *Looking Forward, Looking Back: Canada's Royal Commission on Aboriginal Peoples*. 4–5. oldal. Letöltés: <http://historyworks.co.nz/wordpress/wp-content/uploads/2015/10/omalley-lookingforwardlookingback.pdf> (2026. 02. 26.).

³ Ezzel kapcsolatban lásd Gwenlaouen Le Gouil francia rendező filmjét (2021): *Tuer l'indien dans le coeur de l'enfant*. Letöltés: <https://www.dailymotion.com/video/x8yuwdc> (2026. 02. 26.).

⁴ Lásd: <https://www.cbc.ca/news/canada/a-timeline-of-residential-schools-the-truth-and-reconciliation-commission-1.724434> (2026. 02. 26.).

⁵ Angolul: *Post Traumatic Stress Disorder – PTSD*. A PTSD-t először az Amerikai Pszichológiai Egyesület diagnosztikai és statisztikai kézikönyvében diagnosztizálták 1980-ban. Lásd: https://www.ptsd.va.gov/professional/treat/essentials/history_ptsd.asp (2026. 02. 26.).

eredményre is eljutottak,⁶ hogy a bentlakásosiskola-szindróma a poszttraumás stressz szindróma olyan fajtája, melyet erőteljes félelemérzet, nehezen kontrollálható düh és drogfogyasztásra készíthető hajlam jellemez.⁷ Az osztályozás későbbi szakaszában a bentlakásosiskola-szindróma diagnózisának érvényességét kiterjesztették azokra is, akik nem jártak ezekbe az iskolákba;⁸ azaz a kutatók másod- és harmadgenerációs érintettekről kezdtek értekezni.⁹ Kiderült: amivel az indián bentlakásos iskolák hajdani diákjainak leszármazottai szembesülnek, az a holokauszt túlélők utódainak pszichikai örökségéhez hasonló.¹⁰

A többgenerációs érintettség kialakulása azzal kezdődött, hogy az átnevelő iskolákba zárt nemzedékek tagjai az önfelejtés kezdeti szakaszában környezetüktől és önmaguktól

is elidegenedtek, és teljesen magukba zártak.¹¹ Ezek a gyermekek később azt gondolták, hatalmukban áll körülményeiket megváltoztatni, valamiféle gyógy mód ír lesz a sebeikre, és ők varázsűtésre meggyógyulnak. Ezzel a fantáziával párhuzamosan a számára ellenőrizhetetlen eredetű dühe családjá és származási közössége tagjai ellen hangolta az érintettet, főleg azok ellen, akik mást gondoltak, mint ő. Emiatt aztán a valaha egységben élő közösség végtelenül sok egymást és önmagát gyűlölő, mindentől iszonyodó sejtre esett szét. A gyógyulás akkor kezdődhetett – a fullasztó örökség lebontásával párhuzamosan először egyéni, majd közösségi szinten –, mikor az egyén fölfedezte és tudatosította, ő és közössége a gyarmatosítás örökségét nyögi.¹²

⁶ Hawkeye Robertson, Lloyd (2006): *The Residential School Experience: Syndrome or Historic Trauma*. Pimatisiwin: A Journal of Indigenous and Aboriginal Community Health, 4/1. 8–9. oldal. Letöltés: https://journalindigenousandaboriginalcommunityhealth.co.nz/media/2018/12/3_Robertson.pdf (2026. 02. 26.).

⁷ Corrado, R.R.–Cohen, I.I. (2003): *Mental Health Profiles for a Sample of British Columbia's Survivors of the Canadian Residential School System*. Ottawa, Aboriginal Healing Foundation. Letöltés: <https://nctr.ca/wp-content/uploads/2021/01/mental-health.pdf> (2026. 02. 26.).

⁸ Hawkeye Robertson, Lloyd (2006): *The Residential School Experience: Syndrome or Historic Trauma*. Pimatisiwin: A Journal of Indigenous and Aboriginal Community Health. Letöltés: https://journalindigenousandaboriginalcommunityhealth.co.nz/media/2018/12/3_Robertson.pdf (2026. 02. 26.).

⁹ Wesley-Esquimaux, Cynthia–Smolewski, Magdalena (2004): *Historic Trauma and Aboriginal Healing*. The Aboriginal Healing Foundation Research Series. Aboriginal Healing Foundation. Letöltés: <https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/historic-trauma.pdf> (2026. 02. 26.).

¹⁰ Kellermann, egy jeruzsálemi pszichiáter így írja le egyik páciense álmát:

A pincékben katonák élöl bujkálnak – keresnek. Teljesen előnt a kétségbeesés, tudom, ha megtalálnak, itt helyben lelének... Aztán sorban állok, válogatnak közülnk; az égő hús szaga a levegőben, lövéseket hallok. Arc nélküli és éhező emberek csikok egyenruhában menetelnek a krematórium felé. Majd egy gödörben vagyok, mely tele van csonttal fogott tetemekkel. Kétségbeesetten próbálok eltemetni a holtesteket, bele a sárba, de egy-egy végtag újra és újra kitéremkedik a nyirkos földből, és mindannyiszor a felszínre jön. Bűnösnek érzem magam azért, ami történt, bár nem tudom, miért. Csuromvizesen ébredek, és hirtelen eszembe jut, hogy ilyen álmaim mindig is voltak, kicsi korom óta. Egy élethosszig tartó gyász-úton egyre csak visszajárok a holtak közé; a második világháborús temetőbe a halottakhoz egy levetethetetlen gyászba öltözve mindazokért, akik jelöletlen sírokba tértek.

A beteg nem volt holokauszt túlélő. Anyja Auschwitz-Birkenauban volt a világegés alatt, ő maga jóval a háború után született, és Közép-Európától messze nőtt föl. Lásd: Kellermann, Natan P. F. (2000): *Transmission of Holocaust Trauma*. AMCHA National Israeli Centre for Psychosocial Support of Survivors of the Holocaust and the Second Generation. 72. o. Az idézetet fordította: Németh Tibor.

¹¹ Rice, Brian–Snyder, Anna (2008): *Reconciliation in the Context of a Settler Society: Healing the Legacy of Colonialism in Canada*. In: Castellano, Marlene Brant, Archibald, Linda és DeGagné, Mike: *From Truth to Reconciliation–Transforming the Legacy of Residential Schools*. Aboriginal Healing Foundation Research Series. 55. o. Letöltés: <https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/from-truth-to-reconciliation-transforming-the-legacy-of-residential-schools.pdf> (2026. 02. 26.).

¹² Lásd ezzel kapcsolatban: Ross, Rupert (2008): *Telling Truths and Seeking Reconciliation: Exploring Challenges*. In: Castellano, Marlene Brant, Archibald, Linda és DeGagné, Mike: *From Truth to Reconciliation–Transforming the*

Ha a jogfosztás hosszú időn keresztül napi gyakorlat egy országban, amikor megszűnik, a bíróságok a beadott keresetek áradatát gyakran képtelenek kezelni.¹³ A jog ritkán kínál mindenki számára megfelelő megoldást, és ha kárpótlást is nyer a felperes, az évtizedekig bújtatott és tagadott fájdalommain, a darabokra tört kapcsolatainak fájó emlékéen, a düh, az önvád marcangoló fel-felbukkanásán ez nem sokat segít.¹⁴ Ha nem csupán jogorvoslatot, de megbékélést is keres valaki, annak a megtörtént események őszinte feltárásában a múltat, a kölcsönös függőség és egymásrautaltság felismerésében pedig a jövőt egyaránt számba kell vennie. A kiengesztelődés annyira hasznos, amennyit a felek közötti kapcsolatok működésében segít.

Kanadában a megbékélés és kiengesztelődés felé vezető úton az első jelentős mérföldkő az indián bentlakásos iskolákról szóló peren kívüli megállapodási szerződés

volt, amelyet a nemzeti őslakos szervezetek, az iskolákat üzemeltető egyházak, a kormány és kilenc, az iskolák üzemeltetésében részt vevő szövetségi állam bíróságának közös megegyezéseként fogadtak el (2007),¹⁵ még hozzá nem azonnal kötelező érvénnyel: ha a nyolcvanhatezer iskolát túlélt személy közül a háromnegyed év türelmi idő lejárta előtt ötezer kilépett volna a megállapodásból, a szerződés megszűnt volna létezni. De minthogy négyszáznál kevesebben távoztak,¹⁶ a szerződés hatályba lépett, és a következő évben a kanadai társadalmi kiengesztelődést segítő bizottság is megalakult (2008).¹⁷

Társadalmi megbékélést segítő bizottságok a világ számos országában évtizedek óta segítenek múltbeli visszaéléseket feltárni, intézmények felelősségét megállapítani, túlélők sajátos szükségleteire válaszolni, az igazságosság és elszámoltathatóság feltételeit megteremteni, reformokat javasolni és a

őszinte feltárás

Legacy of Residential Schools. Aboriginal Healing Foundation Research Series. 145–159. o. Letöltés: <https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/from-truth-to-reconciliation-transforming-the-legacy-of-residential-schools.pdf> (2026. 02. 26.).

¹³ Az ítélszékeket nem azzal a céllal hozták létre, hogy a társadalomban megromlott és megsértett kapcsolatokat gyógyítsák. Ha azonban azokat a társadalomlélektani erőket, melyek a konfliktusokat okozták, nem kezelik, a viszály társadalmi ellentété fajul. Lásd: Rice, Brian–Snyder, Anna (2008): *Reconciliation in the Context of a Settler Society: Healing the Legacy of Colonialism in Canada.* In: Castellano, Marlene Brant, Archibald, Linda és DeGagné, Mike: *From Truth to Reconciliation—Transforming the Legacy of Residential Schools.* Aboriginal Healing Foundation Research Series. 45. o. Letöltés:

<https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/from-truth-to-reconciliation-transforming-the-legacy-of-residential-schools.pdf> (2026. 02. 26.).

¹⁴ Azokban az országokban, ahol a kormány nem ismeri el felelősségét az őslakosok jogainak múltbeli megcsorbítása tekintetében, az a gyógyulási folyamat megindulásának gátja, jelképes gesztusértékén túl azért is, mert nem kezdődnek el az egyéni és közösségi gyógyulást célzó folyamatok.

¹⁵ Angolul: *Indian Residential Schools Settlement Agreement* (2007). Letöltés:

<https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1100100015576/1571581687074#sect1> (2026. 02. 26.). Ezzel kapcsolatban lásd még: http://www.nrss.ca/Resource_Centre/IndianAffairs/IRSRC_SettlementAgreementPresentation_Oct_EN_wm.pdf (2026. 02. 26.).

¹⁶ Harrison, Peter (2009): *Dispelling Ignorance of Residential Schools.* In: Younging, Gregory, Dewar, Jonathan és DeGagné, Mike (szerk., 2009): *Response, Responsibility, and Renewal—Canada's Truth and Reconciliation Journey.* Aboriginal Healing Foundation. 152.o. Letöltés:

<https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/trc2.pdf> (2026. 02. 26.).

¹⁷ Angolul: *Truth and Reconciliation Commission* (rövidítve TRC). Európában – főleg német nyelvterületen – a TRC-k filozófiájához közelítő fogalom a *Vergangenheitsbewältigung*.

történelmi múltból való ellenséges nézeteket egymáshoz közelíteni.¹⁸ E bizottságok hasznosak, hiszen a múltbeli erőszakról folytatott társadalmi dialógus enyhíti a túlélők fájdalmát, és segíti a társadalomalkotó csoportok közötti kapcsolatok javulását.

A kanadai társadalmi megbékélést segítő bizottság az első bírósági közvetítés útján (és nem törvényi vagy rendeleti úton) megalapított bizottság volt, az első olyan, melyet gyermekek sérelmére elkövetett gaztettek örökségének orvoslására hoztak létre azért, hogy a társadalom egészében tudatosítsa a túlélők szenvedéseit, biztosítson kulturálisan megfelelő teret a sértettek

meghallgatására, segítse a megbékélést előmozdító események megszervezését, és kutatásairól jelentést készítsen. A bizottság az országban élő őslakosok évszázadok óta használt helyreállító igazságszolgáltatási gyakorlatainak szellemiségére épített, mely a megsebzett kapcsolatok újraépítését

gyermekek sérelmére elkövetett gaztettek

célozza.¹⁹ A helyreállító igazságszolgáltatás feladata nem az, hogy a dolgokat olyanra építse vissza, mint amilyenek a sértés elkövetése előtt voltak, hanem az, hogy olyan kapcsolatokat hozzon létre, melyek alapja a felek közti kölcsönös tisztelet és egymás méltóságának elfogadása.²⁰ Célja a megtorlás helyett az újjáépítés, az elkülönítés helyett az újraegyesítés, a sértést okozó, a károsult, azok családjai és az egész közösség javára.

A társadalmi megbékélést segítő bizottság jelentése (2015)²¹ újra leszögezte, az indián bentlakásos iskolákban kulturális népi-irtás folyt, az állam és az egyházak célja az őslakos kultúrák, nyelvek és családi kötelékek megsemmisítése volt. Az, hogy a jelentés készítői *nemzeti* tragédia rangjára emelték az őslakosok szenvedését, megnyitotta az utat a bocsánatkérések felé. A miniszterelnök (2017) után a pápa is megkövette az őslakosokat (2022),

¹⁸ Ilyen bizottságokat a huszadik században erőszakos cselekedetek feldolgozásának segítségére hoztak létre totalitárius diktatúrák bukását követően, népi-irtás után és telepes gyarmatokból kialakult országokban, ahol népeket fosztottak meg földjeiktől. Lásd: Rice, Brian és Chamber, N.A. (2008): *Reconciliation in the Context of a Settler Society: Healing the Legacy of Colonialism in Canada*. In: *From Truth to Reconciliation—Transforming the Legacy of Residential Schools*. Aboriginal Healing Foundation Research Series. 46. o. Letöltés:

<https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/from-truth-to-reconciliation-transforming-the-legacy-of-residential-schools.pdf> (2026. 02. 26.). Huszonegyedik századi, európai példával kapcsolatban lásd: Németh, Tibor (2023): Tényfeltáró bizottság segíti Norvégiában a számi (lapp) kisebbség nemzettestbe emelését. *Történelemtanítás* (LVIII.). *Új folyam XI.*, 1–2. szám. Letöltés: https://real.mtak.hu/208462/1/14_01_10_Nemeth.pdf (2026. 02. 26.).

¹⁹ Az indián- és inuitközösségek tagjai a világot kapcsolati rendszerek rendszereként értelmezik, ezért számukra a rosszközéből származó sérülés nem csupán egy-egy személyt érint, hanem a társas kapcsolatok teljes rendszerén végigfut, és végül az egész társadalomra hat. Lásd: Silver, Jim, Ghorayshi, Parvin, Hay és Joan-Klyne, Darlene (2006): *In a Voice of their Own: Urban Aboriginal Community Development*. Ottawa. 25–28. o. Letöltés: https://policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/Manitoba_Pubs/2006/In_A_Voice_Of_Their_Own.pdf (2026. 02. 26.).

²⁰ Ezzel kapcsolatban lásd: Llewellyn, Jennifer (2008): *Bridging the Gap between Truth and Reconciliation: Restorative Justice and the Indian Residential Schools*. *Truth and Reconciliation Commission*. In: *From Truth to Reconciliation—Transforming the Legacy of Residential Schools*. Aboriginal Healing Foundation Research Series. 185–201. o. Letöltés: <https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/from-truth-to-reconciliation-transforming-the-legacy-of-residential-schools.pdf> (2026. 02. 26.).

²¹ Kanada kormánya (2015): *Canada's residential schools: the final report of the Truth and Reconciliation Commission of Canada*. Letöltés: <https://publications.gc.ca/site/eng/9.807830/publication.html> (2026. 02. 26.).

és mára a *kiengesztelődés* a kanadai közbeszéd meghatározó elemévé vált. Nem pusztán tényfeltárás történt, hanem kilencvennégy pontból álló cselekvési terv²² is készült, mely intézkedéseket követelt a kormánytól az egészségügy, a gyermekvédelem, a jogrendszer és az oktatás területén. A jelentestevők úgy vélekedtek: az őslakosok önbecsülésének visszaadásában és a többségi társadalom érdektelenségének felszámolásában az oktatás segíthet legjobban,²³ és felszólították a kormányt az oktatási és foglalkoztatási szakadék felszámolására,²⁴ az iskolák közötti finanszírozási különbségek megszüntetésére,²⁵ az őslakos népekkel közös oktatási stratégia kidolgozására, kulturálisan megfelelő tantervek bevezetésére,²⁶ hogy az országban tegyék kötelezővé az őslakosok történelmének oktatását,²⁷ és helyezték törvényi védelem alá az őslakos nyelveket.²⁸

A tananyagba rejtett gyarmatosító tartalmak felszámolása önmagában nem elégséges a rendszerszintű egyenlőtlenségek

megszüntetésére, ahhoz az is szükséges volt, hogy a politikai döntéshozók anyagilag elkötelezzék magukat az őslakos közösségek gazdasági önrendelkezésének helyreállítása mellett. Azóta, hogy a kanadai emberi jogi törvénytészék 2016-ban kimondta,²⁹ hogy a kormány faji diszkriminációt követ el az őslakos gyerekekkel szemben azzal, hogy a nekik járó szolgáltatásokra kevesebb pénzt fordít, mint a többségi társadalomhoz tartozó gyerekek esetében,³⁰ a szövetségi kormány jelentős anyagi forrásokkal támogatja az őslakos oktatási intézményeket:³¹ 2016 és 2025 között 223 felújítási projektet fejeztek be olyan közösségekben, ahol korábban csak konténerekben vagy életveszélyes épületekben folyt az oktatás.³²

Az őslakos nyelvekről szóló törvény (2019)³³ kinyilvánította: az alkotmányban rögzített őslakos jogok az indián- és inuitközösségek számára a saját nyelvük használatához való jogot is magukban foglalják, és az ország történelmi nyelveinek

²² Angolul: *Calls to Action*. Letöltés:

https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/Calls_to_Action_English2.pdf (2026. 02. 26.).

²³ Ahogy a kanadai TRC elnöke, Murray Sinclair bíró fogalmazott: „Az oktatás vitt minket ebbe a helyzetbe, és az oktatás fog kivezetni belőle.” Lásd itt: <https://nctr.ca/education/> (2026. 02. 26.) és https://www.youtube.com/watch?v=2Vc1PcIDV_I (2026. 02. 26.).

²⁴ „Cselekvési terv” 7. pont. Lásd itt:

https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/Calls_to_Action_English2.pdf (2026. 02. 26.).

²⁵ *Uo.*, 8. pont

²⁶ *Uo.*, 10. pont. Az őslakosok számára a kultúraazonos tanterv a tananyagot nem őslakos történetekkel színesíti, hanem az oktatást a diákok kulturális háttéréhez igazítja.

²⁷ *Uo.*, 62. pont:

²⁸ *Uo.*, 11. pont

²⁹ A Kanadai Emberi Jogi Törvénytészék 2016 CHRT 2 számú határozata. Lásd a 458–467. bekezdéseket (161–164. oldal) itt: https://fncaringssociety.com/sites/default/files/2016_chrt_2_access_0.pdf (2026. 02. 26.).

³⁰ A *Shannen álma* (Shannen’s Dream) mozgalom az őslakos gyermekek oktatási egyenlőségért küzd. A mozgalom névadója Shannen Koostachin gyermekjogi aktivista volt, aki tizenhárom éves korában Ottawába utazott számonkérni az indiánügyi minisztert, miért hagyja, hogy Shannen rezervátumi közösségében a diákok húsz éve ideiglenes konténerekben tanulnak. Shannen tizenöt évesen autóbalesetben meghalt, de mozgalma a *First Nations Child and Family Caring Society* vezetésével folytatódott. Ezzel kapcsolatban lásd a HeartspeakTV kisfilmjét, *Heartspeak about Shannen’s Dream* (2011). Letöltés: <https://www.youtube.com/watch?v=3Gy38grr35c> (2026. 02. 26.).

³¹ Lásd itt: https://www.youtube.com/watch?v=bPv5Lu_P79A (2026. 02. 26.).

³² Kanada kormánya (2025): *Overview of Indigenous community infrastructure investments*. Letöltés: <https://www.sac-isc.gc.ca/eng/1526995988708/1526996020578> (2026. 02. 26.).

³³ Angolul: *Indigenous Languages Act* (2019). Letöltés: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/i-7.85/page-1.html> (2026. 02. 26.).

megőrzése az állam felelőssége és feladata. Ennek szellemében a törvény felhatalmazta az őslakos közösségeket, dolgozzanak ki kulturálisan megfelelő tananyagokat, és több száz millió dollárt rendelt a tiszteletreméltó idősek bevonására az oktatásba. Az iskolákban ma irodákat biztosítanak a vének számára, ahol a tanulók felkereshetik őket érzelmi támogatásért, kérdéseikkel vagy tanácsért, és mivel ők az élő beszélt nyelv őrzői, tanári diploma nélkül is taníthatnak az iskolákban.³⁴ A törvény előírta azt is, a kormány hozzon létre egyetemi kutatói álláshelyeket a veszélyeztetett nyelvek újraélesztése lehetőségeinek kutatására –

2024-re ez meg is történt³⁵. Az egyetemek jelentős forrásokra pályázhatnak, ha új tanterveket dolgoznak ki őslakos nyelven, vagy ösztöndíjat biztosítanak azoknak az őslakos hallgatóknak, akik nyelvtanárnak készülnek. És nem kell többé a nagyvárosba költöznie annak, aki ősei nyelvét akarja tanítani; a tanárképzés ma a tiszteletreméltó idősek vezetésével saját közösségükben zajlik.³⁶

A törvény megszületése óta a szövetségi kormány fokozatosan kivonul az őslakosok iskoláinak irányításából. Egyre több diploma tér vissza közösségébe iskolaigazgatóként és tantervfejlesztőként, hogy a helyi

oktatási tanácsok tagjaként arról határozzon, mit és hogyan tanítsanak.³⁷ Az országban a tartományok és területek maguk döntenek bizonyos stúdiumok kötelező jellegéről.³⁸ Manitoba tartományban az őslakos jogok oktatása a középiskolák minden évfolyamán kötelező, Ontario iskoláiban csak az taníthat, aki vizsgán bizonyította, hogy megfelelően ismeri a kanadai őslakosok történelmét, Saskatchewan tartományban a kerettanterv kötelező eleme az őslakosokkal kötött szerződések oktatása, Brit Columbiában minden tantárgyba beépítették az őslakosok szempontrendszerét – a természettudományok oktatásában

megjelent a hagyományos ökológiai tudás átadásának szándéka, irodalomórakon őslakos szerzők műveit is olvassák, törté-

nelem- és társadalomismeret-órakon a bentlakásos iskolákról is tanulnak a diákok.³⁹

Az elmúlt évtizedben jelentősen megnőtt azoknak az őslakos fiataloknak a száma, akik a felsőoktatásban tanulnak tovább, különösen azokon a szakokon, melyek segítik őket abban, hogy közvetlen hatást gyakoroljanak közösségeikre. Jogászhallgatók ma tudásörzöktől tanulják a helyi törvények alkalmazását,⁴⁰ orvostanhallgatók a nyugati orvostudomány és a hagyományos

a kormány kivonul az őslakosok iskoláinak irányításából

³⁴ Lásd itt: <https://www.jibc.ca/office-indigenization/elders-in-residence> (2026. 02. 26.).

³⁵ Angolul: *Canada Research Chair*. Letöltés: <https://www.chairs-chaires.gc.ca/home-accueil-eng.aspx> (2026. 02. 26.).

³⁶ Lásd: <https://educ.queensu.ca/teacher-education/multi-session-programs/itep-community#differences> (2026. 02. 26.).

³⁷ Angolul: *Regional Education Agreement* (REA). Ezzel kapcsolatban lásd:

<https://www.sac-isc.gc.ca/eng/1729016532757/1729016555156> (2026. 02. 26.).

³⁸ Kanada politikailag 10 tartományra (province) és 3 területre (territory) oszlik. Lásd itt:

<https://www.canada.ca/en/intergovernmental-affairs/services/provinces-territories.html> (2026. 02. 26.).

³⁹ Ezzel kapcsolatban lásd a következőket:

<https://www2.gov.bc.ca/gov/content/education-training/k-12/support/indigenous-focused-graduation-requirements>

<https://www.ontario.ca/page/ontario-first-nation-metis-and-inuit-education-policy-framework-2007>

<https://saskatchewan.ca/government/news-and-media/2008/september/15/moving-forward-with-mandatory-treaty-education>

<https://www.edu.gov.mb.ca/iee/index.html> (2026. 02. 26.).

⁴⁰ A University of Victoria *Joint Degree in Canadian Common Law and Indigenous Legal Orders* programja bizonyítja, hogy egy állam képes egyszerre működtetni több jogrendszert is. Az elmúlt évtizedben megszerte

gyógyászat összekapcsolását,⁴¹ pszichológus- és szociálmunkás-hallgatók a nemzedékeken átívelő trauma kezelésére szakosodnak, a nyersanyagokban gazdag északi területeken mérnök- és biológushallgatók a környezeti károk elhárításán dolgoznak. Szigorították az indián- és inuitközösségekben végzett kutatások etikai protokollját (2022),⁴² és az őslakosok képviselését az egyetemek legfelsőbb szintjein is szavatolják.⁴³

Kulturális szempontból az őslakosok számára megfelelő oktatásforma, egyben a nyelvi revitalizáció hatékony eszköze a terepen való képzés,⁴⁴ mely világszemléletet és nyelvet egyszerre tanít. Nem természetjárás ez, hanem olyan pedagógia, mely az őslakos népek Földnyárához való mély kötődésére alapozva a földet tekinti elsődleges tanítónak. Ahelyett, hogy természetismeret-órán a fenntarthatóságról olvasnának az osztályteremben angolul, a diákok terepen tanulnak hagyományos csapdaállításról,

bogyógyűjtésről és az ökoszisztéma egyensúlyáról, anyanyelvükön. Amikor egy osztály nem a biológiakabineten ül, hanem egy tapasztalt vadással és tanárával kimegy a közösségi területre, a diákok nem ábráról, hanem a gyakorlatban tanulják meg a jávorszarvas⁴⁵ bonctanát, megvizsgálják az állat szerveit, tanulnak az élőhelyéről, hogy az állat melyik részét mire használják, a táplálkozási láncról, vagy épp arról, hogyan hat a klímaváltozás az állományra. A mérés és a becslés tanulása a terepen sokkal izgalmasabb, mint a matematikateremben: miután a diákok kiszámolják a hús súlyát és az elkészítéshez szükséges tartósítószer arányát, a terület vedeltartó képességét is felméri. Több északi iskolakörzetben a jávorszarvas-vadászat és a hús feldolgozása a tanterv része,⁴⁶ és a leendő oktatóknak tudniuk kell olyan kenutúrát is szervezni, melynek során számot adnak az ősök tudásáról.⁴⁷ Az iskolák ma azt tanítják,

ugrászerűen megnőtt az őslakos ügyvédek és bírók száma. 2022-ben Michelle O'Bonsawin lett az első őslakos bíró a Kanadai Legfelsőbb Bíróságon. Terveivel kapcsolatban lásd a következő kisfilmet: https://www.youtube.com/watch?v=TOvbrmIY_64 (2026. 02. 26.).

⁴¹ Ez kulcsfontosságú a bizalom helyreállításában, mivel sok idős őslakos fél az állami intézményektől a múltbeli traumák miatt.

⁴² Angolul: *Tri-Council Policy Statement (TCPS 2)*. Lásd itt: https://ethics.gc.ca/eng/policy-politique_tcps2-eptc2_2022.html (2026. 02. 26.).

⁴³ Ezzel kapcsolatban lásd: Victoria Egyetem Jogi Intézete (2025): UVic Law's inaugural Associate Dean Indigenous. October 22. Letöltés: <https://www.uvic.ca/law/news-and-stories/stories/sarah-morales-adi.php> (2026. 02. 26.).

⁴⁴ Angolul: *Land-based learning*. Ezzel kapcsolatban lásd a National Centre for Collaboration in Indigenous Education *Introduction to Land-Based Education* c. oktatófilmjét (2020). Letöltés: <https://www.youtube.com/watch?v=4F6hg8uwZuQ> (2026. 02. 26.) és a montreáli McGill egyetem promóciós anyagát a témáról két kisfilmmel, itt: <https://www.mcgill.ca/walkingalongside/curriculum-pedagogy/land-based-pedagogy> (2026. 02. 26.).

⁴⁵ A Kanada-szerte híres *Anishnabe Moose Research Project* az őslakos közösségek és a nyugati típusú tudomány együttműködése a jávorszarvas-populáció megmentéséért. Lásd itt: <https://smallchangefund.ca/campaign/anishnabe-led-moose-research-project/> és itt: <https://anishnabeanikiwin.wordpress.com/> (2026. 02. 26.).

⁴⁶ Az 1971-ben alapított Chief Jimmy Bruneau School híres mottója: *Erősnek lenni mindkét világban* (Strong Like Two People). Az iskola célja, hogy a diákok egyszerre kapjanak nyugati oktatást és ismerjék meg saját nyelvüket és kultúrájukat is. Az iskola megnyitására szóló videót lásd itt: <https://vimeo.com/230827229> (2026. 02. 26.).

⁴⁷ A programot Alex Wilson, a Saskatchewan Egyetem pedagógiai karának tanára dolgozta ki. Lásd itt: <https://news.usask.ca/media-release-pages/2023/usasks-master-of-indigenous-land-based-education-program-celebrates-first-graduates.php> (2026. 02. 26.).

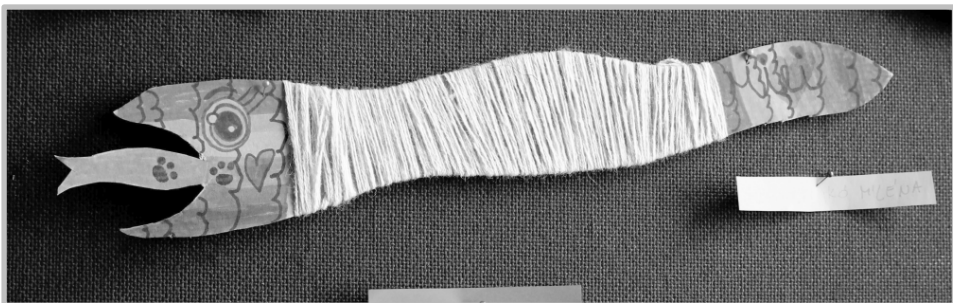
és a diákok azt a tudást szerzik meg, amire a túléléshez szükségük lesz.⁴⁸

Mióta a kanadai társadalmi megbékélést segítő bizottság jelentése rámutatott, hogy az indián bentlakásos iskolák évszázados kulturális pusztításának hagyatékát csak társadalmi összefogással lehet felszámolni, az oktatás a gyarmati iskolarendszer lebontásának legfontosabb eszköze lett az országban. A tantervekbe beépítették az őslakosok történelmének és hagyományos tudásának oktatását, az indián- és inuitközösségek önállóságot kaptak iskoláik irányításában, a nyelvi revitalizációt a kormány törvényekkel és pénzzel támogatja. A tanulmányok súlypontja az elméleti oktatástól a terepen való gyakorlati képzés felé tolódott

mindenkit gazdagító iskola

el, a modern tudomány felismeréseit a hagyományos ökológiai ismeretekkel együtt tanítják. Az őslakos vezetőket ma országos megbecsülés övezi, a nemzedékek közötti kapcsolatok erősítése a közösségi kapcsolatrendszer újraépítését segíti.

A kanadai társadalom több évszázados kiséssel fölfedezte őslakosai értékeit, és immár hajlandó azokat megbecsülni. Ha kisebbségekből fejlődő multikulturális országot terveznek kovácsolni, más megoldás amúgy sincs: nemzeti önérték kiengesztelődés a társadalomalkotó kisebbségekkel és a kultúraazonos oktatás bevezetése egy mindenkit gazdagító iskolarendszer építése során. Erről is tanít a kanadai indián bentlakásos iskolák története.

⁴⁸ Mowatt, Morgan, de Finney, Sandrina, Wright Cardinal, Sarah, Mowatt, Gina, Tenning, Jilleun, Haiyupis, Pawa-Gilpin, Erynne, Harris, Dorothea, MacLeod, Ana és XEMFOLTW-Claxton, Nick (2020): ØENTOL TFE TENEW. (Together with the land) – Part 1: Indigenous land- and water-based pedagogies. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*. Letöltés: <https://www.erudit.org/en/journals/ijcyfs/2020-v11-n3-ijcyfs05412/1070671ar.pdf> (2026. 02. 26.).